

ČLANCI

Tko nas „šije“?

Vitimir Slugić, Sarajevo

Tko nas šije? pozajmljeno je pitanje s ulice, gdje se lafovi hvale kako je jedan drugog nadmašio u bilo kom obliku svoje nadmoći. To pitanje ne bi trebalo preuzimati s ulice, ali se mora preuzeti: radi se o svijetu oko nas katehista i glazbenika; radi se o svemu onome što od nas samih pravi ulicu, pravi ulicu od naših kuća, samostana i naših crkava. To pozajmljeno pitanje pretvara se u odgovor s jasnim izgovorom da nas ulica koja je u našoj kući, u samostanu i u našoj crkvi »ŠIJE«. To treba naglasiti jasnim izgovorom o našem slabom izgovoru upravo zato što se u prilogu radi o govoru koji smo preuzeli od samoga Boga. A, kad se o tome radi, onda nema izgovora o slabom izgovoru, nego treba kazati nekoliko riječi i o govoru i o izgovoru.

Radi se o našem čitanju. Trudimo se oko sve te glazbe i oko pitanja njezine vrijednosti i učinaka zborujemo, raspravljamo i pišemo. Nastojanje tolikih da se u bogoslužju Bog proslavi pjevanjem mora se zaustaviti najprije na prvom razumnom činu čovjeka, a to je njegov govor, taj tajanstveni dar kojim se čovjek razlikuje od svakog stvorenja: od slona do amebe. Govor je naslijeđe Božje koje je Bog dao čovjeku da bi s čovjekom mogao razgovorati. Govor je stvoren da bi bio izgovor Božjeg govora. Vrhunac je Objave Utjelovljenje Riječi.

U konstituciji o sv. Liturgiji saborski oci dali su dosta prostora sv. glazbi, što je pohvalno, ali nije pohvalno što svojim autoritetom nisu naglasili vrijednost prve glazbe — čitanja. Tu je rečeno da se obilno čita sv. Pismo, ali se nigdje ne kaže da i za čitanje treba prikladna izobrazba.

I što se događa u Liturgiji? Događa se to da u Liturgiji ne pjeva tko ne zna pjevati, ili ako slabo pjeva, skidamo ga s liste pjevača. Ali, zato u Liturgiji može se čitati kako bilo i to ne šta bilo, nego BOŽJU RIJEČ. Nitko se ne pita s kojim pravom je upotrebljeno grlo i facijalna muskulatura da bi se izmrcvarila BOŽJA RIJEČ.

I odgovoriti treba tko nas šije u našim crkva-ma! Šiju nas spikeri radija i televizije, šiju nas glumci po kinima i televizorima. Postoje fakulteti za spikere, traže se fonogenični glasovi. Sve je to razmazilo svijet slušalaca i gledalaca do te mjere da naše čitanje u Liturgiji doživljava, zbog nemarnosti i nedoučenosti, propast i promašaj.

Poznata spikerica pok. Gordana Bonetti jednom je izjavila: »Od osam sati radnog vremena šest sati pripremam što treba čitati četvrt sata«. A poznata simpatija televizijskih gledalaca, Mića Orlović je rekao: »Vi mislite da naš šarm na tele-

viziji dolazi od naše ljepote, od naše mladosti, od snalažljivosti i okretnosti. Naš šarm dolazi isključivo OD UVJERLJIVOSTI NAŠE REČENICE«. Eto, tko šije crkvenu čeljad! Znači, spikerica zarađuje svoj kruh učeći da pročita nekoliko redaka, a za oltarski kruh ne treba ni pet minuta da bi se zaradio! Znači, glumac može govoriti i neistinu, ali je mora uvjerljivo kazati. A ja u Liturgiji izgovaram istinu. Treba se upitati koliko je izgovorena, ne samo uvjerljivo, nego je li izgovorena vjerom?!

Izgovaranje istine završavamo riječima: »Riječ je Gospodnja! i kad Božji narod odgovori: »Bogu hvala!« čini se da je jedva dočekao završetak nepristojne uzurpacije. Izgovorene riječi nisu moje, nego Boga koji je rekao izgovoreno. Čitanje Poslanice i Evanđelja ravno je riječima: »Ovo je tijelo moje«, »ovo je krv moja«, gdje čovjeka nema, nego ih govori Krist mojim izgovorom.

Kad izrekemo »Riječ je Gospodnja«, misao nas vodi na prvu stranicu sv. Pisma gdje čitamo: »I reče Bog, i bi tako«. Kakav je to bio izgovor, kakva je to bila govorna grmljavina i bistra razgovjetnost može se vidjeti najbolje po tome što je ništa poslušalo i postalo sve što je postalo. Božja riječ je stvaralačka, pa nije čudno što se svi djela do umora samom Bogu.

U tajni Presv. Trojstva je jedna osoba kojoj je ime Riječ i koja je čovjekom postala. Stvaralačku Božju riječ uzimamo od Utjelovljene Riječi da bismo svojim izgovorom najavili Božju Objavu.

Nije, dakle, u pitanju samo čestitost i ispravnost običnog spikerskog nastupa. Radi se o činjenici da Božja riječ u službeniku-lektoru postaje tijelom koje progovara Božju poruku. Tu bi se našlo zadnje opravdanje da se iz hramova bičem Isusa Krista protjeraju svi koji bičuju, isprebijaju, premlate, ugruvaju, umijese i zgužvaju sveti-nju.

Ovaj prilog ne misli pružiti teologiju čitanja. O tome se može na drugom mjestu govoriti i to s većom potrebom nego što je teologija propovijedanja. Tu treba kazati da naponi naših glazbenika moraju oko čitanja biti jednako zauzeti kao i oko glazbe, gdje izabiru glasove, studiraju svaku notu, paze na tonsku ispravnost i dinamičnu izdiferenciranost rečenica.

Svakako, sva tehnička pripremljenost i glazbe i čitanja nije vrijedna ako ne eksplodira iz zanosu, odanosti i uživanja u ono što se radi. Ne će biti u pitanju Mićina uvjerljivost, jer naše pje-

vanje i naše čitanje izvode se iz vjere, kojoj, u tom poslu, treba uvjerljivost i tehnička sprema.

Čitanje se čini da je najjednostavnija stvar, a tako misliti je najzapletenija zabluda, pogotovo kad je čitanje sv. Evanđelja po Ivanu, gdje se čita: »I Riječ je tijelom postala« i kroza me se odaziva na ovome svijetu.

Trebalo bi saborske poruke glazbenicima, usvojena shvaćanja o sv. glazbi kao i sve napore glazbenika usmjeriti na kulturu čitanja. Dakle, na svim stupnjevima liturgijskog i općeg obrazovanja, a odmah prema samim ambonima, jer je

mnoštvo oltarskih službenika govorno nekulturno.

Ne bude li te primjene napora i na čitanje, ostat ćemo govorno nekulturni i ugroziti Božje izražavanje ovome svijetu. A razmaženi svijet, koji dolazi u crkvu, otići će iz crkve razočaran nad činjenicom da u svojoj vlastitoj kući čuje, kako je rekao glasoviti arhitekt Joža Plečnik: »obazriviji«, tj. udarničkiji izgovor. Otići će da sluša one koji nas »šiju« i reći »tko te šiša«.

Postoji nada da se ovom prilogu neće prigovoriti: »tko te šljivi«.

Glazbena djelatnost hrvatskih dominikanaca u ovom stoljeću

Andelko Fazinić, Rijeka

Dominikanski red, po svojoj strukturi kontemplativno-aktivan, od samih početaka »izričito voljom sv. Dominika smatrao je slavljenje svečane i zajedničke liturgije jednim od glavnih zadataka dominikanskog poziva. Slavljenje liturgije središte je i srce čitavog našeg (dominikanskog) života».¹

Zato je bl. Humbert de Romanis, treći general Reda, sastavio za svoj Red prema cistercijskom kodeksu Prototip gregorijanskog pjevanja. Prema tom Prototipu pojedini samostani Reda prepisivali su na pergamenama svoje koralne knjige. Neki naši samostani čuvaju u svojim bibliotekama te kantuale. Sigurno je da se barem u većim samostanima Provincije »Božanska služba« (Officium divinum) pjevala. Kasnije je Generalna kurija Reda u Rimu tiskala pojedine knjige gregorijanskog pjevanja, i to: *Antiphonarium* (za Večernje, Jutarnje i Pohvale), *Graduale* (za Misu), *Liber Completorii* (za Povečerje), *Triduum ante Pascha* (za trodnevlje Velike sedmice), *Processionarium* (za procesije preko godine i predviđene svakog mjeseca prema Konstitucijama Reda). Veći samostani Provincije imaju sve ove knjige, a manji barem one potrebne. Konstitucijama Reda je naređeno da svaki samostan ima kantora. Njegova je dužnost da priprema zajednicu za pjevanje i da u koru predvodi. Gregorijansko pjevanje je, dakle, uvijek imalo u dominikanskom Redu časno mjesto u slavljenju »Božanske službe«.

No u crkvama Provincije gajilo se i pučko pjevanje, osobito za misnu liturgiju, Večernje i pučke pobožnosti. Redovnici su se trudili da imaju u svojim crkvama orgulje, i one su postojale u

svim samostanskim crkvama još u XVIII. stoljeću. A kad su toliko dotrajale da se više nisu mogle koristiti, zamijenjene su novima: 1903. postavio je u Trogiru nove orgulje Heferer; u Dubrovniku 1910. Rieger, a 1977. Rihter iz Münchena; 1914. u Korčuli Mayer (Feldkirche); 1936. u Splitu Brandl; 1971. u Zagrebu je Antolić postavio orgulje, koje su njemački dominikanci darovali hrvatskim dominikancima, a on preuredio za zagrebačku crkvu; 1966. u Gružu Betlef Klenker; u Bolu su 1974. postavljene Riegerove orgulje iz Dubrovnika.

Pored orgulja samostani imaju harmonije za potrebe liturgije i za vježbanje zborova. Da bi svi ti instrumenti bili uvijek u ispravnom stanju, Provincija je školovala jednog člana da izučiti zanat orguljara.

Početkom XX. stoljeća dominikanci imaju svoje samostane samo u Dalmaciji, i to u obalnom području od Dubrovnika do Šibenika. Od naseljenih samostana bila su 3 sa 8 svećenika, a 6 s manjim brojem, 2 do 3. No zajedničko slavljenje »Božanske službe« bilo je obavezno i u zajednicama gdje su bila barem 3 svećenika. Ipak i u manjim zajednicama nastojalo se barem nešto pjevati, npr. antifona *Salve, Regina* i antifona sv. Dominiku *O lumen Ecclesiae*. Pjevale su se Mise nedjeljom i blagdanom, Mise za pokojnike, božićna devetnica, trodnevlje Velike sedmice te pjesme i litanije kod raznih pobožnosti, napose svibanjskih i listopadskih. Napjevi su u većini slučajeva bili pučki, jer se u primorskom pojasu Dalmacije jako gajilo crkveno pučko pjevanje, koje se izvodilo ne samo jednoglasno, već i dvoglasno i troglasno. Mise su se pjevale na latinskom jeziku, a tako i nedjeljna Večernja kao dio samostanske korne obaveze. Napjevi tih tekstova su bili gregorijanski, ali pučke redakcije. No tamo gdje se nije radilo

1. Knjiga konstitucija i naredaba Reda braće propovednika, KS Zagreb, 1969., str. 56.